

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

TE-toimistoille
ELY-keskuksille

Ohje

29.12.2010

TEM/3436/03.01.04/2010

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN OHJE TYÖTTÖMYYSETUUDEN TYÖVOIMAPOLIITTISISTA EDELLYTYKSISTÄ TYÖNHAKIJOIDEN LIKKUESSA EU-MAIDEN VÄLILLÄ

Tämä ohje tulee voimaan 1 päivänä tam-
mikuuta 2011 ja on voimassa toistaiseksi.

Tällä ohjeella kumotaan 24.6.2010 annettu
työ- ja elinkeinoministeriön ohje työttö-
myysetuuden työvoimapolitiittisista edelly-
tyksistä työnhakijoiden liikkueessa EU-
maiden välillä
(TEM/1183/03.01.04/2010).

Tässä ohjeessa kerrotaan työ- ja elinkeinotoimiston (jäljempänä TE-toimiston) tehtävistä, jotka liittyvät työttömien liikkumiseen lähinnä EU- ja ETA-maasta toiseen.

1. Yleistä

Lainsäädäntö

EU-maiden kansalaisten liikkuesssa EU-maiden välillä heidän oikeuteensa saada sosiaalietuuksia sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 883/2004 sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta (jäljempänä perusasetus) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 987/2009 sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (EY) N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä (jäljempänä täytäntöönpanoasetus). Perusasetus on tullut voimaan toukokuussa 2004, mutta sitä on alettu soveltaa 1.5.2010 alkaen, kun myös täytäntöönpanoasetus on tullut voimaan.

Perusasetuksella on kumottu neuvoston asetus (ETY) N:o 1408/71 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä (jäljempänä sosiaaliturva-asetus). Tätä aiempaa sosiaaliturva-asetusta sovelletaan kuitenkin osittain edelleen.

Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat 24.11.2010 antaneet asetuksen (EU) N:o 1231/2010 asetuksen (EY) N:o 883/2004 ja asetuksen (EY) N:o 987/2009 ulottamisesta koskemaan niitä kolmansien maiden kansalaisia, joita nämä asetukset eivät yksinomaan heidän kansalaisuutensa vuoksi vielä koske. Uusi asetus tulee voimaan 1.1.2011. Asetus ei kuitenkaan koske Yhdistynyttä kuningaskuntaa eikä Tanskaa.

Käytännössä edellä kerrotusta ja Pohjoismaisesta sosiaaliturvasopimuksesta johtuu, että vanhaa sosiaaliturva-asetusta sovelletaan edelleen

- ns. kolmansien maiden (eli muiden kuin EU-maiden) kansalaisiin, jos lähtö- tai työnhakumaana on Yhdistynyt kuningaskunta tai Tanska,
- Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin (jäljempänä sopimusmaat) kansalaisiin lähtö- ja työnhakumaasta riippumatta sekä
- EU-maiden kansalaisiin heidän menessään työnhakuun Islantiin, Liechtensteiniin, Norjaan tai Sveitsiin tai tullessa näistä maista työnhakijaksi Suomeen.

HUOM! Tässä ohjeessa ei ole huomioitu mahdollisia rajoituksia, jotka voivat koskea kolmansien maiden kansalaisten oikeutta rekisteröityä työnhakijaksi jossakin EU-maassa tai sopimusmaassa.

Toisessa EU-maassa tai sopimusmaassa tapahtuvan työnhaun ajalta maksettavaa työttömyyspäivärahaa koskevia säännöksiä on myös työttömyysturvalaissa (1290/2002; TTL). Työnhakijaksi rekisteröimisessä puolestaan sovelletaan julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002; JTPL) säännöksiä.

Sisällöllisesti perusasetus vastaa melko pitkälle sosiaaliturva-asetusta. Toisessa EU-maassa tapahtuvan työnhaun ajalta maksettavan työttömyysetuuden osalta suurin ero on se, että perusasetuksen mukaan etuuden maksaa lähtömaan toimivaltainen laitos, kun sosiaaliturva-asetuksen mukaan etuus maksetaan työnhakumaasta.

EESSI-järjestelmä ja käytettävät asiakirjat

Perusasetuksen soveltamisen alkamisen myötä EU-maiden laitosten välillä siirrytään vähitellen sähköiseen tiedonvaihtoon paperiasiakirjojen sijasta. Tietoja tullaan siirtämään sähköisesti EESSI-järjestelmässä (Electronic Exchange of Social Security Information), jossa kullakin järjestelmään

kuuluvalla maalla on yksi tai useampia yhteyspisteitä, joiden kautta tiedot kulkevat maasta toiseen. Suomessa otetaan käyttöön yksi yhteyspiste, jota ylläpitää Kansaneläkelaitos. Kukin maa ratkaisee itsenäisesti, miten se järjestää tietojen siirron yhteyspisteensä ja laitostensa välillä. Suomessa työtömyysturvasektorin tietojen siirrossa tullaan ainakin alkuvaiheessa käyttämään yhteyspisteeseen sijoitettua verkossa toimivaa WEBIC –sovellusta.

Kaikkien EU-maiden on tarkoitus siirtyä käyttämään EESSI-järjestelmää viimeistään toukokuussa 2012. Suomi on yksi järjestelmän pilotointiin osallistuvista maista. Järjestelmän käyttöönotosta TE-toimistoissa ilmoitetaan erikseen.

Ennen WEBIC-sovelluksen käyttöönottoa tarvittavia tietoja EU-maiden välillä toimitetaan paperimuodossa. Paperiasiakirjat ovat tietosisällöltään samat kuin myöhemmät sähköisesti välitettävät asiakirjat. Perusasetuksen toimeenpanossa tarvittavat asiakirjat ovat joko henkilölle annettavia *esitettäviä asiakirjoja* (Portable Document; U1, U2 ja U3) tai EU-maiden viranomaisten välillä käytettäviä *SED-asiakirjoja* (Structured Electronic Document). Sosiaaliturva-asetuksen toimeenpanossa käytetään lomakkeita E301, E303 ja E304, mutta ei esitettäviä asiakirjoja tai SED-asiakirjoja. U- ja E-lomakkeet säilyvät paperisina myös EESSI-järjestelmän käyttöönoton jälkeen.

Kaikki TE-toimiston perusasetuksen ja sosiaaliturva-asetuksen toimeenpanossa tarvitsemat lomakkeet löytyvät esimerkiksi verkko-osoitteesta <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=868>. Samassa verkko-osoitteessa on saatavissa myös SED-lomakkeiden täyttöohjeet, lomakkeiden kieliversiot niiden valmistuttua sekä muuta informaatiota työnhakijoiden liikkumisesta jäsenvaltioiden välillä.

Jos Suomeen saapuvaan SED-asiakirjaan ei ole merkitty riittäviä tietoja asiakirjan toimittamiseksi siihen TE-toimistoon, jossa Suomesta lähtenyt henkilö on ollut työnhakijana tai jossa Suomeen saapunut henkilö on rekisteröitynyt hakijaksi, yhteyspiste toimittaa asiakirjan Työlinjalle. Työlinja jatkolahettaa asiakirjan edelleen asianomaiseen TE-toimistoon.

Työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos toimittaa asianomaiselle TE-toimistolle ne ulkomailta saapuneet SED-asiakirjat, joista TE-toimisto saa tässä ohjeessa kerrotulla tavalla kopion.

Asiakirjoissa käytettävät tunnisteet

SED:ien suomalaisina tunnistenumeroina (case number) käytetään paperiasiakirjoissa kyseisen henkilön suomalaista henkilötunnusta tai tarvittaessa ns. tähtihetua. Tässä ohjeessa tarkoitetuille työnhakijoille muodostetaan tähtihetu henkilön syntymäajasta siten, että tunnusosana käytetään merkkisarjaa 990*. Jos näin muodostettu tähtihetu on jo käytössä, tunnusosana käytetään merkkisarjaa 991*.

Maiden koodit (country code) löytyvät tämän ohjeen liitteenä olevasta luettelosta sekä EESSI:n laitoshakemistosta (ns. Master Directory). Laitoshakemisto sisältää myös sosiaaliturvan täytäntöönpanoon osallistuvien laitosten nimet, numerot (institution code) ja yhteystiedot. Laitoshakemiston verkko-osoite on http://ec.europa.eu/employment_social/social-security-directory/. Hakemisto on käytävissä myös suomeksi.

TE-toimistojen tunnistekoodi on yleensä muotoa 0400nnnn00, jossa nnnn on URA-tietojärjestelmässä käytettävä toimistokoodi. TE-toimistojen laitoshakemistossa näkyvät tiedot perustuvat toimistojen tai AHTI-yksikön URA-tietojärjestelmään merkitsemiin yhteystietoihin. Jotta muutokset yhteystiedoissa voidaan ottaa huomioon laitoshakemistossa, niistä tulee ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle URA-tietojärjestelmän palautejärjestelmän kautta.

2. Työttömän lähteminen työnhakijaksi Suomesta toiseen EU-maahan tai sopimusmaahan

Yleiset edellytykset

Kokonaan työtön henkilö, jolla on oikeus saada työttömyyspäivärahaa Suomesta, voi lähteä työnhakijaksi toiseen EU-maahan tai sopimusmaahan ja säilyttää oikeutensa päivärahaan. Työmarkkinatukea ei tällaisen työnhaun ajalta voida maksaa. Kokonaan työttömällä tarkoitetaan henkilöä, jolla ei ole voimassa olevaa koko-aikaista tai osa-aikaista työsuhdetta. Esimerkiksi lomautettu ei ole kokonaan työtön. TE-toimisto ratkaisee, pidetäänkö henkilöä kokonaan työttömänä.

Jos työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan esimerkiksi korvauksettoman määräajan tai työssäolovelvoitteen takia, hänellä ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan myöskään toisessa EU-maassa tai sopimusmaassa tapahtuvan työnhaun ajalta. Asian ratkaisee työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos. Kun kyse on työttömyysetuuden työvoimapoliittisten edellytysten täyttymisestä, etuuden maksajan ratkaisu perustuu TE-toimiston antamaan työvoimapoliittiseen lausuntoon.

Oikeus työttömyyspäivärahaan jatkuu toisessa EU-maassa tai sopimusmaassa tapahtuvan työnhaun ajalta enintään kolme kuukautta. Suomi ei ole ottanut käyttöön perusasetuksessa säädettyä mahdollisuutta pidentää työttömyyspäivärahan maksamista kuuteen kuukauteen. Asiasta säädetään TTL 1 luvun 8 §:ssä.

Henkilön on ennen lähtöään tullut rekisteröityä työnhakijaksi TE-toimistossa JTPL:ssä tarkoitetulla tavalla. Lisäksi hänen on oltava työttömänä työnhakijana vähintään neljä viikkoa. Neljän viikon aika kuluu myös työnhakijan osallistuessa työllistymistä edistäviin palveluihin. TE-toimisto voi antaa luvan lähteä työnhakijaksi toiseen EU-maahan tai sopimusmaahan jo ennen neljän viikon työttömänä työnhakijana olemista, jos tähän on perusteltu syy.

Perusteltu syy neljän viikon työttömänä työnhakijana oloa koskevasta vaatimuksesta poikkeamiseen voi olla esimerkiksi työhaastatteluun osallistuminen työnhakumaassa ennen neljän viikon täyttymistä. Lupa lähtöön tulisi myöntää myös työnhakijalle, joka täyttää muut edellytykset ja joka seuraisi muusta EU-maasta tai sopimusmaasta työtä saanutta puolisoaan.

Oikeutta lähteä työttömyyspäivärahaa menettämättä työnhakijaksi toiseen EU-maahan tai sopimusmaahan sosiaaliturva-asetuksen mukaisesti voi käyttää kerran kutakin työttömyysjaksoa kohti. Henkilöllä alkaa uusi työttömyysjakso hänen oltuaan Suomessa koko-aikatyössä yli kaksi viikkoa. Asian ratkaiseminen kuuluu TE-toimistolle. Lisäksi henkilön on oltava työsuhteen päätyttyä vähintään neljä viikkoa työttömänä työnhakijana TE-toimistossa.

Perusasetuksen osalta vastaavaa työttömyysjaksokohtaista rajoitusta ei ole, mutta henkilön on oltava työnhakijana Suomessa edellä kerrotulla tavalla uudelleen vähintään neljä viikkoa ennen uutta työnhakumatkaa. TE-toimiston tehtäviin ei kuulu ratkaista sitä, voidaanko työttömyyspäivärahaa maksaa uuden työnhakumatkan ajalta TTL 1 luvun 8 §:ssä säädetyn rajoituksen takia. Käytännössä perusasetuksen mukaisesti voi siis lähteä kahden työskentelykauden välissä työnhakuun toiseen EU-maahan useita kertoja, mutta maksettavan työttömyysetuuden yhteenlaskettu kesto on enintään kolme kuukautta.

Työnhakijaksi lähteminen

Työnhakijan ilmoittaessa aikomuksestaan lähteä työnhakijaksi toiseen EU-maahan tai sopimusmaahan TE-toimisto ilmoittaa lähdistä työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle tiedotteella OF4 (Työnhakija on ilmoittanut lähtevänsä työnhakuun toiseen EU/ETA-maahan tai Sveitsiin. TE-toimiston käytettävissä Suomessa <LiittyväPvm> asti (TTL 11 luku 4 a §)). Tiedote OF4 korvaa tässä yhteydessä tiedotteen OF2.

Tiedotteen liittyväksi päiväksi merkitään päivä, jona työnhakija lakkasi olemasta TE-toimiston käytävissä (lähtöpäivää edeltävä päivä) ja perusteluihin työnhakumaa sekä mahdollinen neljän viikon työttömänä työnhakijana olon vaatimuksesta poikkeamista koskeva ratkaisu (myönteinen tai kielteinen) perusteluineen. Jos työnhakijaa ei voida pitää kokonaan työttömänä tai muut TE-toimiston tutkittavaksi kuuluvat yleiset edellytykset eivät täyty, myös tästä kerrotaan tiedotteessa.

Tiedotetta OF4 käytetään myös sosiaaliturva-asetusta sovellettaessa, vaikka tiedotteeseen merkitty TTL:n säännös koskee perusasetusta.

Työnhakijaksi toiseen EU-maahan tai sopimusmaahan lähteminen ei ole seikka, jonka perusteella työnhaun voimassaolo voitaisiin JTPL:n mukaan päättää, mutta työnhaun uusimispäiväksi tulee asettaa päivä, jona työnhakijan pitäisi viimeistään palata Suomeen. Jos lähtöpäivä myöhentyy, työnhaun päättymispäivää siirretään vastaavasti ja asiasta ilmoitetaan työnhakijalle.

Työllisyyskoodiksi merkitään 05 (työvoiman ulkopuolella) ja työllisyyden muutossyyksi 09 (siirtynyt työhön/työnhakuun ETA/EU-valtioon). Koko maan hakusanaksi merkitään sosiaaliturva-asetuksen mukaisesti työnhakijaksi lähteville 0E17 ja perusasetuksen mukaisesti lähteville 0U17. Hakusanan päivämääräksi merkitään matkustuspäivä.

Saatuun TE-toimistolta tiedotteen OF4 työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos kirjoittaa perusasetuksessa säädetyt edellytykset täyttävälle työnhakijalle esitettävän asiakirjan U2, jossa kerrotaan oikeudesta säilyttää Suomesta maksettava työttömyyspäiväraha työnhakumatkan aikana. Jos työnhakijaan sovelletaan sosiaaliturva-asetusta, hänelle ei anneta esitettävää asiakirjaa U2 vaan lomake E303. TE-toimisto saa työttömyysetuuden maksajalta kopion työnhakijalle annetusta U2- tai E303-lomakkeesta. URA-tietojärjestelmän yhteistyötahojen yhteydenotot -kortille merkitään koodiksi 17 ja asia –kenttään maa, johon henkilö lähtee työnhakijaksi.

Jos esitettävää asiakirjaa U2 tai E303-lomaketta ei voida antaa, työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos ilmoittaa asiasta TE-toimistolle. TE-toimiston tulee tällöin selvittää työnhakijalta, onko hän poistunut Suomesta, ja tarvittaessa antaa työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle TTL 2 luvun 3 §:n perusteella työvoimapolitiittinen lausunto 0A5 (estynyt olemasta työmarkkinoilla). Jos työnhakija on jäänyt Suomeen, hän on TE-toimiston normaaleiden palveluiden piirissä. Suomeen jäämisestä ilmoitetaan työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle tiedotteella OF4.

Työnhakijaksi rekisteröityminen työnhakumaassa

Työnhakijan tulee rekisteröityä työnhakumaassa seitsemän päivän kuluessa siitä, kun hän lakkasi olemasta TE-toimiston käytävissä. Työnhakijaksi rekisteröitymiselle varattua määräaikaa voidaan poikkeustapauksissa pidentää. Toimivalta asiassa on työttömyyskassalla tai Kansaneläkelaitoksella.

Henkilön rekisteröidyttyä työnhakijaksi toisessa EU-maassa tai sopimusmaassa TE-toimiston tehtävät riippuvat siitä, onko työnhakijalla ollut rekisteröityessään esitettävä asiakirja U2 tai E303-lomake. Vaihtoehdot ovat seuraavat:

1) Työnhakija on esittänyt asiakirjan U2 (tai lomakkeen E303).

U2: Työnhakumaan työvoimaviranomainen lähettää työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle ilmoituksen työnhakijaksi rekisteröitymisestä (SED U009). TE-toimisto saa ilmoituksesta kopion. Ilmoitus ei aiheuta TE-toimistolle toimenpiteitä, mutta työnhakijan osoite ulkomailla päivitetään URA-tietojärjestelmän ”keltaiselle lapulle”.

E303: Työnhakumaan työvoimaviranomainen lähettää työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle ilmoituksen työnhakijaksi rekisteröitymisestä ja työttömyyspäivärahan maksatuksen alkamisesta lomakkeella E303/2. Työttömyyskassa tai Kansaneläkelai-

tos lähettää lomakkeesta kopion TE-toimistolle. Työnhakijan osoite ulkomailla päivitetään URA-tietojärjestelmän "keltaiselle lapulle".

2) Työnhakija, johon sovelletaan perusasetusta, ei ole esittänyt asiakirjaa U2 rekisteröityessään.

Työnhakumaan työvoimaviranomainen pyytää tarpeellisia tietoja työttömyyskassalta tai Kansaneläkelaitokselta (SED U007), ja TE-toimisto saa tietopyynnöstä kopion. Jos TE-toimisto ei ole aiemmin antanut maksajalle työnhakijan lähtemisestä toiseen EU-maahan tiedotetta OF4, se annetaan tässä vaiheessa. Maksaja huolehtii tarvittavien tietojen toimittamisesta työnhakumaan työvoimaviranomaiselle (SED U008). Tiedote OF4 voi sisältää myös kielteisen ratkaisun, jos työnhakijaksi lähtemisen TE-toimiston toimivaltaan kuuluvat edellytykset eivät ole täyttyneet.

Perusasetuksessa säädetään, että työnhakijan on tullut etukäteen ilmoittaa lähdöstään työnhakijaksi toiseen EU-maahan ja pyytää U2-lomaketta. Asian selvittäminen tältä osin ei kuulu TE-toimiston tehtäviin, vaan TE-toimisto ottaa kantaa vain omaan toimivaltaansa kuuluvien edellytysten täyttymiseen.

Työnhakijan SED:istä U007 ilmenevä osoite ulkomailla päivitetään URA-tietojärjestelmän "keltaiselle lapulle".

TE-toimiston tehtäviin ei kuulu ottaa kantaa siihen, onko henkilöllä oikeus työttömyyspäivärahaan, jos hän ei ole noudattanut työnhakijaksi rekisteröitymiselle työnhakumaassa annettua määräaika. Työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos hylkää hakemuksen tarvittaessa Suomesta lähdön ja toisessa EU-maassa tai sopimusmaassa työnhakijaksi rekisteröitymisen väliseltä ajalta.

Työnhakijan seuranta

Työnhakijasta, jonka oikeuteen saada työttömyyspäivärahaa sovelletaan perusasetusta, voidaan pyytää työnhakumaasta kuukausittaisia seurantatietoja. Suomesta lähteneestä työnhakijasta ei tietoja pääsääntöisesti pyydetä. Jos TE-toimisto kuitenkin katsoo, että seurantatietoja työnhakijan tilanteesta tarvitaan perustellusta syystä jossakin yksittäistapauksessa, se voi pyytää tietoja työnhakumaan viranomaiselta (SED U012).

Riippumatta siitä, onko TE-toimisto tai työttömyysetuuden maksaja pyytänyt työnhakumaan työvoimaviranomaiselta kuukausittaisia seurantatietoja, työnhakumaan työvoimaviranomainen ilmoittaa työttömyysetuuden maksajalle seikoista, jotka voivat vaikuttaa oikeuteen saada työttömyysetuutta (SED U010). TE-toimisto saa ilmoituksesta kopion.

Saatuaan tiedon seikoista, joilla voi olla vaikutusta työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta työvoimapolitiittisten edellytysten osalta, TE-toimisto tekee työnhakijalle selvityspyynnön URA-tietojärjestelmässä. Jos ilmoitus koskee työnhakijan työkyvyttömyyttä, TE-toimiston ei tarvitse ryhtyä mihinkään toimenpiteisiin.

Koska URA-tietojärjestelmästä ei voi lähettää e-kirjettä ulkomaiseen osoitteeseen, selvityspyyntö on tulostettava ja lähetettävä erikseen. Työnhakijan osoite työnhakumaassa selviää ilmoituksesta työnhakijaksi rekisteröitymisestä (SED U007 tai SED U009), ellei sitä jo ole merkitty URA-tietojärjestelmään. Tiedotetta OF1 ei tarvita, koska työttömyysetuuden maksajalla on jo tieto etuuden maksatuksen mahdollisesta estymisestä. Saatuaan työnhakijan selvityksen tai selvityksen antamiselle varatun määräajan päätyttyä TE-toimisto antaa TTL:ssä säädettyjen edellytysten täyttymisestä työvoimapolitiittisen lausunnon työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle. Etuuden maksaja antaa asiassa valituskelpoisen päätöksen.

Jos työnhakija on työllistynyt, TE-toimisto merkitsee URA-tietojärjestelmään työllisyyden muutosyyksi 03 (saanut itse työtä) ja työllisyyskoodia ei muuteta, koska työnhakija ei edelleenkään ole Suomen työmarkkinoilla.

Jos työnhakumaan työvoimaviranomainen on pyytänyt tiedon siitä, mikä vaikutus sen ilmoittamilla seikoilla on ollut työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta perusasetuksen perusteella, etuuden maksaja ilmoittaa pyydetty tiedot työnhakumaahan (SED U011) saatuaan TE-toimistolta työvoimapolitiittisen lausunnon ja ratkaistuaan, onko hakijalla oikeutta etuuteen.

Jos kyse on työnhakijasta, johon sovelletaan sosiaaliturva-asetusta, työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos pyytää TE-toimistolta tarvittaessa työvoimapolitiittista lausuntoa siitä, mikä vaikutus työnhakumaassa tapahtuneilla seikoilla on työnhakijan oikeuteen saada päivärahaa. TE-toimisto selvittää asian ja antaa työvoimapolitiittisen lausunnon kuten edellä on kerrottu perusasetuksen osalta. Työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos huolehtii tarvittavien tietojen toimittamisesta työnhakumaan viranomaiselle, joka maksaa työttömyyspäivärahaa toisessa EU-maassa tai sopimusmaassa tapahtuvan työnhaun aikana.

Jos työnhakijan oikeus työttömyysetuuteen päättyy esimerkiksi työttömyyspäivärahan enimmäismaksuajan täyttymisen takia ennen kuin hän on ollut toisessa EU-maassa tai sopimusmaassa työnhakijana kolmen kuukauden enimmäisajan, työttömyysetuuden maksaja ilmoittaa perusasetuksen perusteella päivärahaa saavien työnhakijoiden osalta asiasta työnhakumaan työvoimaviranomaiselle (SED U016). Saatuaan ilmoituksen työnhakumaan työvoimaviranomainen tai muu laitos ei enää toimita työnhakijasta seurantatietoja Suomeen.

Paluu Suomeen

Työnhakijan palattua Suomeen ja asioitua TE-toimistossa toimisto antaa työttömyysetuuden maksajalle työvoimapolitiittisen lausunnon, jonka alkamispäiväksi merkitään päivä, jona työnhakija on Suomeen palaamisen jälkeen ilmoittautunut TE-toimistossa. Jos estettä työttömyysetuuden maksamiselle ei ole, käytetään lähtökohtaisesti lausuntoa 0A1. Jos työnhakija palaa Suomeen ennen kolmen kuukauden enimmäisajan täyttymistä ja ilmenee, ettei työnhakija ole ilmoittanut lähdöstään työnhakumaassa, työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos ilmoittaa perusasetuksen perusteella työnhakijana olleiden osalta asiasta työnhakumaan viranomaisille (SED U014).

Työnhakijan palattua Suomeen koko maan hakusanaksi URA-tietojärjestelmään merkitään sosiaaliturva-asetuksen perusteella hakijana olleille 0E18 ja perusasetuksen perusteella hakijana olleille 0U18. Hakusanan päivämääräksi merkitään TE-toimistossa ilmoittautumista edeltävä päivä, Työnhakijaksi lähdetäessä aikanaan merkittyä hakusanaa 0E17 tai 0U17 ei poisteta.

Jos työnhakija ei palaa Suomeen kolmen kuukauden kuluessa, hän voi menettää oikeutensa työttömyyspäivärahaan. Toimivalta asian ratkaisemiseen kuuluu työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle.

Työnhaku useasta EU-maasta tai sopimusmaasta

Henkilö voi perusasetuksessa ja sosiaaliturva-asetuksessa tarkoitetulla tavalla olla työnhakijana useammassa maassa yhtä aikaa tai hän voi työnhakumatkan aikana siirtyä halutessaan maasta toiseen. TE-toimiston tehtävät riippuvat siitä, kumpaa asetusta työnhakuun kyseisissä maissa sovelletaan.

1) Kaksi tai useampia maita, joissa tapahtuvan työnhaun ajalta maksettavaan työttömyyspäivärahaan sovelletaan perusasetusta.

Riippumatta siitä, onko henkilö työnhakijana useassa maassa yhtä aikaa vai siirtyykö hän maasta toiseen, TE-toimisto menettelee, kuten edellä on kerrottu. Lähinnä kysee-

seen voi tulla tilanne, jossa TE-toimisto saa kopion useasta työnhakijaksi rekisteröitymistä koskevasta ilmoituksesta. TE-toimiston ei tarvitse ilmoittaa työttömyysetuuden maksajalle sen tietoon tulleesta työnhakumaan vaihtumisesta. Työnhakijan kulloinkin voimassa oleva osoite ulkomailla päivitetään URA-tietojärjestelmän ”keltaiselle lapulle”.

TE-toimiston ratkaistessa TTL:n perusteella työnhakijan menettelyn vaikutusta hänen oikeuteensa saada työttömyyspäivärahaa ei ole merkitystä sillä, missä työnhakumaassa tapahtuneita seikkoja selvitetään.

2) Kaksi tai useampia maita, joissa tapahtuvan työnhaun ajalta maksettavaan työttömyyspäivärahaan sovelletaan sosiaaliturva-asetusta.

Kuten edellä, mutta työnhakijaksi rekisteröitymistä koskevien ilmoitusten sijasta TE-toimisto voi saada useita kopioita E303/2-lomakkeesta.

3) Kaksi tai useampia maita, joissa tapahtuvan työnhaun ajalta maksettavaan työttömyyspäivärahaan sovelletaan eri asetuksia.

Kuten edellä. Lisäksi TE-toimiston tulee ottaa huomioon, että perusasetuksessa ja sosiaaliturva-asetuksessa säädetään molemmissa erillisistä toisessa EU-maassa tai sopimusmaassa tapahtuvista työnhakujaksoista. Tämän vuoksi sovellettavan asetuksen vaihtuessa TE-toimiston tulee selvittää, täyttääkö työnhakija myös edellytykset, joita ei ole tutkittu työnhakijan lähtiessä Suomesta.

Esimerkki: Työnhakija ilmoittaa lähtevänsä Suomesta työnhakuun Saksaan, ja TE-toimisto selvittää perusasetuksessa säädettyjen, sen toimivaltaan kuuluvien edellytysten täyttymisen ja antaa työttömyysetuuden maksajalle tiedotteen OF4.

Työnhakijan ilmoittaessa siirtymisestään Saksasta työnhakijaksi Sveitsiin TE-toimisto antaa uuden tiedotteen OF4, jossa se ilmoittaa, täytyvätkö sosiaaliturva-asetuksessa säädettyt, TE-toimiston toimivaltaan kuuluvat edellytykset. Neljän viikon aikaa TE-toimiston käytettävissä ei edellytetä, vaan tämän ajan katsotaan täyttyneen jo perusasetuksen mukaiseen työnhakuun lähdetessä.

URA-tietojärjestelmään koko maan hakusanaksi tehdään uusi merkintä sosiaaliturva-asetuksen mukaisesta työnhausta. Hakusanasarja olisi siten seuraava: 0U17 työnhaakuun lähdetessä, 0U18 perusasetuksen soveltamisen lakatessa ja 0E17 sosiaaliturva-asetuksen soveltamisen alkaessa ja 0E17 työnhakijan palatessa Suomeen.

3. Työttömän saapuminen työnhakijaksi Suomeen toisesta EU-maasta tai sopimusmaasta

Työnhakijaksi rekisteröinti

Toisesta EU-maasta tai sopimusmaasta tuleva työtön rekisteröidään työnhakijaksi merkitsemällä hänen tietonsa URA-tietojärjestelmään. Jos kyse on jonkin kolmannen maan kansalaisesta, TE-toimiston tulee varmistua siitä, että kyseinen henkilö voidaan rekisteröidä työnhakijaksi JTPL 3 luvun 7 §:n mukaan. Jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, käytetään ns. tähtihetua. URA-tietojärjestelmän nimihauulla on varmistuttava, ettei henkilöä ole aiemmin rekisteröity työnhakijaksi Suomessa.

Ellei työnhakijan palvelutarpeesta johdu muuta, Suomeen tulleen henkilön työnhaun viimeiseksi voimassaolopäiväksi asetetaan työnhakijan ilmoittama aiottu Suomesta lähtöpäivä taikka U2- tai E303-lomakkeesta ilmenevä etuus oikeuden päättymispäivä. Työnhaun viimeinen voimassaolopäivä

voidaan asettaa myös esimerkiksi toisen EU-maan pyytämän työnhakijan kuukausiseurannan mukaisesti.

Suomeen työnhakijaksi rekisteröityvän henkilön tietoihin URA-tietojärjestelmään merkitään työllisyyskoodiksi hänen tilannettaan vastaava koodi, yleensä 02 (työtön). Koko maan hakusanaksi merkitään XE18 (sosiaaliturva-asetus) ja XU18 (perusasetus). Erityisen tärkeää on merkitä työnhakijan osoite- ja yhteystiedot Suomessa oikein. Yhteistyötahojen yhteydenotot -kortille merkitään koodiksi 18 ja asia –kenttään työnhakijan lähtömaa.

TE-toimiston tulee ilmoittaa perusasetuksen soveltamisalaan kuuluvan henkilön rekisteröitymisestä työnhakijaksi henkilön lähtömaan toimivaltaiselle laitokselle. Vaihtoehtoiset menettelytavat ovat seuraavat:

1) Työnhakija esittää tarpeelliset asiakirjat (esitettävä asiakirja U2). TE-toimisto ilmoittaa esitettävän asiakirjan U2 antaneelle lähtömaan toimivaltaiselle laitokselle työnhakijaksi rekisteröitymisestä (SED U009). TE-toimisto pitää itsellään ainoastaan kopion U2-asiakirjasta, sillä työnhakija voi tarvita alkuperäistä asiakirjaa siirtyessään mahdollisesti työnhakijaksi johonkin muuhun EU-maahan.

2) Työnhakijalla ei ole esittää asiakirjaa U2. TE-toimisto selvittää työnhakijalta tai EESSI:n laitoshakemistoa käyttämällä, minkä laitoksen olisi lähtömaassa tullut antaa kyseinen asiakirja ja pyytää tätä laitosta toimittamaan puuttuvat tiedot (SED U007).

Lähtömaan viranomaisen toimitettua TE-toimiston pyytämät tiedot (SED U008) voi ilmoittaa, ettei työnhakijalla olekaan ollut oikeutta lähteä työnhakuun Suomeen työttömyysetuuden turvin. Tässä tapauksessa työnhakijaa ei enää käsitellä EU-työnhakijana vaan muuna, ”tavallisena” työnhakijana, esimerkiksi kotoutujana. Tietoja ei enää toimiteta lähtömaahan. Jos taas lähtömaan viranomaisen toimittamat tiedot osoittavat, että työnhakija on tullut Suomeen perusasetuksessa tarkoitettuna EU-työnhakijana, TE-toimisto toimii siten kuin jäljempänä esitetään.

Jos työnhakijaan sovelletaan sosiaaliturva-asetusta ja työnhakija esittää E303-lomakkeen, TE-toimisto tekee työnhakijaksi rekisteröitymisestä merkinnän lomakkeen E303/2 kohtaan 7.1. Samalla työnhakija ohjataan ottamaan yhteyttä Kansaneläkelaitoksen toimistoon, joka maksaa työttömyysetuuden Suomessa oleskelun aikana.

TE-toimiston on kerrottava työnhakijalle hänen velvoitteistaan. Tällaisia velvoitteita on ainakin velvollisuus pitää työnhaku voimassa TE-toimiston määräämällä tavalla. Suomeen työnhakijaksi tulleelle henkilölle voidaan tehdä työhönsuhteita sekä tarvittaessa tarjota TE-toimiston harkinnan mukaan muita palveluita. Työvoimapolitiittisia lausuntoja tässä tarkoitetuista työnhakijoista ei anneta.

Työnhakijan seuranta ja poistuminen Suomesta

Jos lähtömaan viranomainen on pyytänyt Suomesta perusasetuksen piiriin kuuluvaa työnhakijaa koskevia seurantatietoja kuukausittain (esitettävässä asiakirjassa U2 tai SED:issä U012), TE-toimiston tulee lähettää seurantatiedot (SED U013). Ensimmäiset tiedot lähetetään kuukauden kuluessa rekisteröitymisestä työnhakijaksi Suomessa ja sen jälkeen kuukauden välein. TE-toimiston voi käyttää seurannan järjestämisessä URA-tietojärjestelmän muistilistatoimintoa.

TE-toimiston tehtäviin kuuluu perusasetuksen soveltamisalan piiriin kuuluvien työnhakijoiden osalta ilmoittaa lähtömaan viranomaiselle seikoista, jotka voivat vaikuttaa oikeuteen saada työttömyysetuutta (SED U010). TE-toimisto ilmoittaa kaikista esitettävässä asiakirjassa U2 tai SED:issä U012 mainituista seikoista, myös työnhakijan työkyvyttömyydestä. Samalla kun TE-toimisto tekee ilmoituksen työttömyysetuuteen mahdollisesti vaikuttavista seikoista lähtömaan viranomaisille, työnhakijalle annetaan vastaavat tiedot sisältävä esitettävä asiakirja U3.

Jos työnhakijaan sovelletaan sosiaaliturva-asetusta, TE-toimisto ilmoittaa E303-lomakkeessa mainituista seikoista Kansaneläkelaitoksen toimistolle esimerkiksi puhelimitse tai kirjeellä. Sähköpostilla ei voida välittää henkilötietoja sisältäviä viestejä. Kansaneläkelaitos huolehtii tietojen välittämisestä lähtömaan viranomaiselle.

Lähtökohtaisesti TE-toimiston tulee perusasetuksen osalta pyytää lähtömaan viranomaiselta tietoa siitä, mikä vaikutus TE-toimiston ilmoittamilla tiedoilla on ollut työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta (SED U010 kirjoitettaessa). Jos lähtömaan viranomainen ilmoittaa TE-toimistolle, ettei työnhakijalle enää makseta työttömyysetuutta (SED U016), TE-toimiston ei enää tarvitse toimittaa työnhakijaa koskevia seurantatietoja. Pyyntö TE-toimiston antamien tietojen vaikutuksesta voidaan jättää tekemättä esimerkiksi tilanteessa, jossa työnhakuaikaa Suomessa on jäljellä enää hyvin vähän eikä tiedoilla enää olisi merkitystä.

Tarve seurantatietojen antamiseen lähtömaan viranomaisille voi päättyä myös silloin, kun lähtömaan viranomainen ilmoittaa henkilön palanneen lähtömaahan (SED U014). Henkilön työnhaku URA-tietojärjestelmässä pidetään voimassa työnhakijalle asetettuun uusimispäivään asti, sillä JTPL:ssä ei säädetä työnhaun päättämisestä työnhakijan maasta poistumisen perusteella.

Jos työnhaku jatkuu työnhakijan poistuttua Suomesta, hänen tietoihinsa URA-tietojärjestelmässä merkitään työllisyyskoodiksi 05 (työvoiman ulkopuolella) ja työllisyyden muutossyyksi 09 (siirtynyt työhön/työnhakuun ETA/EU-valtioon). Koko maan hakusanaksi merkitään XE17 (sosiaaliturva-asetus) tai XU17 (perusasetus).

Ratkaisu siitä, voiko toisessa EU-maassa hakea työtä työttömyysetuutta menettämättä perusasetuksen mahdollistamalla tavalla pitempään kuin kolme kuukautta, tehdään kussakin EU-maassa erikseen. Tämän vuoksi TE-toimisto voi saada työnhakijan lähtömaan viranomaisilta tiedon työnhakujakson pidentämisestä enintään kuuteen kuukauteen (SED U015). Tiedolla on vaikutusta TE-toimiston velvollisuuteen ilmoittaa lähtömaan viranomaisille työnhakijaa koskevia seurantatietoja, sillä velvollisuus jatkuu vain uuden ilmoitetun työnhakujakson keston ajan. Työnhakujakson pidentäminen tulee ottaa huomioon myös määrättäessä työnhakijalle uusi työnhaun viimeinen voimassa-olopäivä.

Työnhaku useasta EU-maasta tai sopimusmaasta

Jos työnhakija hakee työtä useasta EU-maasta tai sopimusmaasta samanaikaisesti tai peräkkäin, TE-toimisto toimii kuten edellä kappaleessa 3. on kerrottu.

4. Muut EU- ja sopimusmaiden väliseen liikkuvuuteen liittyvät tilanteet (rajatyöntekijät)

TE-toimisto rekisteröi työnhakijaksi kaikki ne rekisteröintiä pyytävät henkilöt, jotka täyttävät JTPL 3 luvussa säädetyt edellytykset. Henkilö voidaan rekisteröidä työnhakijaksi myös silloin, kun on tiedossa, ettei hänellä olisi Suomessa oikeutta työttömyysetuuteen.

TE-toimisto antaa seuraavissa tilanteissa työvoimapolitiittisen lausunnon työttömyyskassan tai Kansaneläkelaitoksen pyynnöstä. Jos työnhakijan oikeus työttömyysetuuteen Suomessa on selvä (etuutta tultaisiin maksamaan Suomesta, jos hakija täyttää TTL:ssä säädetyt edellytykset) ja TE-toimistolla on tiedossaan etuuden maksaja, lausunto voidaan antaa myös ilman maksajan pyyntöä.

1) Työnhakija asuu Suomessa, mutta on ollut työssä toisessa EU-maassa tai sopimusmaassa.

2) Työnhakija asuu Suomessa ja ilmoittaa olevansa työnhakijana myös aiemmassa työskentelymaassa.

TE-toimisto voi saada työskentelymaan viranomaiselta tietopyynnön siitä, onko henkilö työnhakijana myös Suomessa (SED U018). Tietopyyntöön vastataan SED:illä U019.

Perusasetuksen toimeenpanoon liittyy eräitä tilanteita, joissa TE-toimiston edellytetään ryhtyvän toimenpiteisiin työnhakijaa koskevien tietojen saamiseksi toisen EU-maan laitokselta.

1) Työnhakija asuu ulkomailla, mutta on viimeksi työskennellyt Suomessa.

Työvoimapolitiittinen lausunto annetaan vain työttömyyskassan tai Kansaneläkelaitoksen pyynnöstä. Tällaisessa tilanteessa annettavaksi tulee yleensä TTL 2 luvun 3 §:ään perustuva työttömyysetuuden maksatuksen estävä lausunto OA5 (estynyt olemasta työmarkkinoilla), koska työnhakija oleskelee ulkomailla. Samalla kun TE-toimisto antaa lausunnon, sen tulee lähettää työnhakijan asuinpaikan työvoimaviranomaiselle tiedustelu siitä, onko henkilö työnhakijana myös asuinmaassaan (SED U018). Tietopyynnön tekemisestä on mainittava työvoimapolitiittisen lausunnon perusteluissa.

Asuinmaan työvoimaviranomainen vastaa TE-toimiston tietopyyntöön SED:illä U019. TE-toimiston tulee lähettää kopio SED:istä työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle.

2) Työnhakija asuu Suomessa ja on saanut työttömyysetuutta aiemmassa työskentelymaassa eikä hänellä ole mukanaan esitettävää asiakirjaa U2.

Sen selvittämiseksi, onko työnhakijaa pidettävä perusasetuksessa tarkoitettuna EU-työnhakijana, TE-toimiston tulee lähettää aiemman työskentelymaan työvoimaviranomaiselle asiaa koskeva tiedustelu (SED U028). Jos työttömyysetuuden mahdollinen maksaja Suomessa on tiedossa, maksajalle annetaan tiedote OF1, johon merkitään työnhakijaksi rekisteröitymispäivä ja tieto pyydetyistä SED U028:stä.

Aiemman työskentelymaan työvoimaviranomainen vastaa TE-toimiston tiedusteluun SED:illä U008. Jos työnhakijaa ei pidetä EU-työnhakijana, hänen oikeudestaan työttömyysetuuteen annetaan TTL:n mukainen työvoimapolitiittinen lausunto.

Jos työnhakijaa pidetään EU-työnhakijana, TE-toimisto ei anna työvoimapolitiittisia lausuntoja, vaan SED U008 lähetetään tiedoksi työttömyysetuuden maksajalle (työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos). SED:ssä U008 mainitaan seikat, joilla voi olla vaikutusta oikeuteen saada työttömyysetuutta. TE-toimisto ilmoittaa näistä seikoista, esimerkiksi työnhakijan kieltäytymisestä tarjotusta työstä, työttömyysetuuden maksajalle. Maksaja huolehtii jatkotoimenpiteistä eli tietojen välittämisestä toisen EU-maan laitokselle.

Tuija Oivo
osastopäällikkö

Timo Meling
ylitarkastaja